

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата педагогічних наук, доцента Мережко Юлії Валеріївни про дисертацію Рудої Галини Станіславівни «Розвиток музичних здібностей учнів початкової школи в процесі ігрової діяльності», на здобуття ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Сьогодні в умовах величезних змін у соціальному, економічному та політичному житті України постала проблема радикальної перебудови у сферах виховання та навчання, мета яких – формування людини – патріота, котра мала б глибокі систематичні знання, вміння та навички, національну самосвідомість та розвинене творче мислення і змогла б сприяти прогресу людства.

Сучасна педагогіка ставить першочергове завдання – формувати людину «нового покоління», яка б відмовилася від застарілих стандартів та стереотипів, людину, що здатна творчо мислити, самостійно приймати рішення, брати активну участь у житті суспільства, розв'язувати складні проблеми сьогодення.

Однією з найбільш значущих проблем сучасної педагогічної науки та практики є питання активізації навчання школярів, зокрема реалізація принципу активності в навчанні. Адже навчання та розвиток мають діяльнісний характер, а від якості навчання залежить результат освіти та виховання учнів.

Саме тому, актуальність запропонованої теми не викликає жодного сумніву. І розгляд теми дисертації Рудої Г.С. «Розвиток музичних здібностей учнів початкової школи в процесі ігрової діяльності» є важливим, назрілим та своєчасним науковим дослідженням для сучасної педагогічної науки.

У роботі дисертантка зосереджує увагу на вирішення низки питань, серед яких особливе місце посідає подолання суперечностей: – потребою розвитку музичних здібностей учнів початкової школи та недостатньою теоретичною розробкою цих питань;

– схильністю дітей молодшого шкільного віку до гри і недостатньою методичною розробкою можливостей впровадження гри у процес музичного розвитку дитини;

– педагогічною значущістю розвитку музичних здібностей дітей

молодшого шкільного віку і недостатньою розробленістю методичних засад цієї проблеми.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Аналіз дисертаційного дослідження Рудої Галини Станіславівни дозволяє відзначити, що науковий апарат дисертації чітко визначений; теоретико-методологічна обґрунтованість вихідних положень дослідження є вдалою і продуманою за логікою викладення матеріалу; висновки сформульовані чітко, логічно, послідовно, є обґрунтованими й змістовними.

Здобувачкою опрацьовано значну кількість літератури (221), що підтверджується цитатами з авторитетних вітчизняних та зарубіжних джерел, які відображають сучасну точку зору на досліджену проблему; окреслено позиції щодо наукової новизни дисертації; доведено доцільність використаних теоретичних та емпіричних методів дослідження, результати яких довели ефективність запропонованої моделі розвитку музичних здібностей учнів початкової школи в процесі ігрової діяльності.

Тема розкрита, завдання виконано, обґрунтованість і достовірність результатів дисертації підтверджується їх успішною апробацією на міжнародних і вітчизняних конференціях.

Оцінка змісту та завершеності дисертаційного дослідження

Дисертаційна робота складається з трьох розділів, кожний з яких характеризується значним внеском у розвиток методики музичного навчання учнів початкової загальноосвітньої середньої школи.

У вступі обґрунтовано актуальність та значущість теми; визначено мету, об'єкт, предмет та завдання дослідження, концептуальні теоретико-методологічні положення; розкрито наукову новизну та теоретичне й практичне значення дослідження; особистий внесок здобувачки; подано висновки про впровадження та апробацію результатів дослідження.

У першому розділі роботи «**Теоретичні основи дослідження проблеми розвитку музичних здібностей учнів початкової школи в процесі ігрової діяльності**» дисертанткою було вивчено достатню кількість наукових джерел з теми дослідження, у межах якого вона теоретично обґрунтувала поняття

«музичні здібності учнів початкової школи», висвітлила структуру музичних здібностей, виокремила загальні ознаки музичної розвиненості учнів початкової школи.

У роботі дисертантка уточнила зміст *понять «ігрова діяльність» «гра»*. «*Ігрову діяльність*» вона розглядає як освітньо-виховний феномен, структурно і функціонально підпорядкований завданням особистісного розвитку молодших школярів; «*гру*» визначає як групову чи індивідуальну практичну діяльність школярів, в якій навчальне завдання пропонують дітям у вигляді ігрового завдання, яке обумовлюється і контролюється ігровими правилами.

Приділила достатню увагу вивченню проблеми важливості та доцільності застосування музичних ігор з учнями початкових класів на уроках з музичного мистецтва в сучасній середній загальноосвітній школі; надала історичну довідку щодо виникнення гри як форми діяльності, висвітлила існуючі теорії ігрової діяльності; окреслила їх основне призначення та запропонувала класифікацію ігор, у яку увійшли музично-дидактичні, музично-ритмічні, сюжетно-рольові та проблемно-модельючі (творчі) ігри та аргументовано означила їхні особливості.

У результаті аналізу досліджень і публікацій, які є основою сучасних концепцій особистісного становлення підростаючого покоління автором встановлено, що в психолого-педагогічних дослідженнях питанням розвитку музичних здібностей особистості приділяється певна увага. Проте, проблема розвитку музичних здібностей учнів початкової школи в процесі ігрової діяльності, попри всю її актуальність, є не достатньо розробленою. Не визначено теоретичні підходи до обґрунтування процесу становлення цілісного комплексу музичності в навчально-виховному процесі, не знайшли належного методичного розроблення методи, прийоми, форми розвитку музичних здібностей учнів молодшого шкільного віку, поза увагою науковців лишилися питання визначення музично-розвивальних можливостей ігрової діяльності.

Висновки до першого розділу представлено автором на основі комплексного аналізу літературних джерел та методу узагальнення,

класифікації отриманих теоретичних даних і систематизації науково-теоретичних положень. Вони повною мірою висвітлюють результати поставлених здобувачем завдань.

У другому розділі *«Методичне забезпечення розвитку музичних здібностей учнів початкової школи в процесі ігрової діяльності»* авторкою запропоновані принципи та педагогічні умови, завдяки впровадженню яких підвищується ефективність розвитку музичних здібностей учнів початкової школи в процесі їх ігрової діяльності. Означені принципи: *урахування індивідуальних можливостей учнів; принцип емоційної насиченості навчально-виховного процесу; принцип зацікавленості музичною діяльністю; принцип активізації творчого самовираження дітей* є домінантними у процесі сучасного музичного навчання школярів, а одна серед запропонованих педагогічних умов – *забезпечення різновікового комплектування груп у позакласній роботі*, що передбачає проведення занять з учнями I-IV класів разом є новаторською та вкрай важливою для музичного навчання сьогодення. Адже, формуванню дружніх стосунків між молодшими та більш старшими учнями, обміну взаємного досвіду між ними, має приділятися достатньо уваги вчителями музичного мистецтва в наш час.

Важливим здобутком дисертаційної роботи є запропонована *модель*, в яку увійшли: мета, принципи, педагогічні умови, блоки методів (розвитку музично-ритмічного чуття, розвитку звуковисотного слуху та розвитку ладового чуття), критерії та показники розвиненості музичних здібностей, рівні та етапи (пасивно-адаптаційний, активно-репродуктивному, ініціативно-творчий). В кожному з блоків методів дисертантка передбачила розвивальне спрямування запропонованих ігор, а також зазначила основні види музичної діяльності школярів, на яких відбувалася реалізація основних форм навчальної діяльності учнів початкових класів (фронтальна форма колективного та індивідуального характеру; групова форма; диференційовано-групова форма; індивідуальна та індивідуалізовано-групова форма).

Висновки до другого розділу достовірні і обґрунтовані, що підтверджуються опрацюванням значної кількості аналітичного матеріалу та широким застосуванням наукових методів і підходів дослідження.

У третьому розділі *«Дослідно-експериментальна робота з розвитку музичних здібностей учнів початкової школи в процесі ігрової діяльності»* описано особливості організації та методик проведення педагогічного експерименту, наведено достатньо переконливі результати формувального експерименту та їх аналіз, статистично доведено достовірність змін у показниках школярів експериментальної та контрольної груп. Результати педагогічного експерименту свідчать про ефективність упровадження запропонованої моделі розвитку музичних здібностей учнів в систему початкової освіти.

Висновки до третього розділу логічно впливають зі змісту роботи, у концентрованому вигляді відображають основні результати дисертаційного дослідження. Вивчення матеріалів дисертації дозволяє зробити висновок, що наукові результати, отримані Галиною Станіславівною Рудою, базуються на ґрунтовній та всебічній розробці проблеми дослідження, аналізі різних підходів до її вирішення, використанні великого масиву літературних джерел. Тому, можна стверджувати, що мета дисертаційної роботи в ході виконання дослідження була досягнута, а дисертація є завершеною науковою працею.

Значущість дослідження для науки і практики та шляхи його використання

Оцінюючи значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання, можна стверджувати, що вони характеризуються теоретичною та практичною значимістю. Практична значущість дослідження визначається можливістю використання цих матеріалів та висновків у розробці навчальних програм, методичних розробок та рекомендацій з питань музичного навчання учнів початкової школи, а також під час розробки спецкурсів, посібників з теорії та методики музичного навчання.

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях

Основні теоретичні положення дисертаційного дослідження, результати та висновки висвітлені у 17 одноосібних публікаціях автора, 6 статей з яких у наукових фахових виданнях України з педагогіки, 2 – у міжнародних фахових виданнях, 9 публікацій апробаційного характеру.

Оцінка змісту й оформлення дисертації та автореферату

За структурою та змістом дисертація і автореферат відповідають діючим нормативним документам. У тексті автореферату відображено основні положення, результати і висновки здійсненого Рудою Галиною Станіславівною дисертаційного дослідження. Важливим є те, що результати наукового дослідження Рудої Г.С. доведені до безпосереднього впровадження у навчально-виховний процес як загальноосвітніх шкіл міста Києва, так і педагогічного коледжу, а також національного університету.

Дискусійні питання та зауваження

Позитивно оцінюючи, в цілому, дисертаційне дослідження Рудої Галини Станіславівни, слід висловити наступні зауваження та побажання:

1. В першому розділі під назвою «Теоретичні основи дослідження проблеми розвитку музичних здібностей учнів початкової школи в процесі ігрової діяльності» на стор. 37 рукопису не до кінця розкритою та зрозумілою є думка дисертантки: «...Відбувається навіть інтелектуалізація творчих предметів, таких як, наприклад музичне мистецтво. Ми не заперечуємо важливість проінформованості дітей у сфері мистецтва».
2. У висновках до першого розділу здобувачка висвітлює фактори, які слід враховувати під час підготовки та використання ігор зі школярами початкової школи, а в змісті параграфу 1.3 під назвою «Проблема застосування гри у навчальній діяльності та її висвітлення в педагогічній літературі» вони не зазначені.
3. Розглядаючи методикку розвитку музичних здібностей учнів початкової школи бажано було б додати інтерактивні методи та

прийоми ігрової діяльності із використанням програмно-технічних засобів навчального призначення (інтерактивних дошок, відео-проекторів, комп'ютерів), а також, звукопідсилюючої апаратури, електронних інструментів, комп'ютерних музичних програм.

4. Текстовий матеріал роботи містить лексико-сміслові стилістичні та пунктуаційні огріхи та потребує редагування.

5. Робота містить багато бібліографічних посилань на одну сторінку (від 4 до 7), а має містити не більше трьох.

Однак, наведені зауваження та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження Рудої Галини Станіславівни.

Загальний висновок

В своїй роботі дисертантка ґрунтовно проаналізувала означену проблему, вивчивши достатню кількість наукових джерел з теми дослідження, теоретично узагальнила та запропонувала авторську методику розвитку музичних здібностей учнів початкової школи в процесі ігрової діяльності.

Висновки та положення, висвітлені в дисертації, складають значний внесок в теорію та практику музичної освіти початкової ланки загальноосвітніх закладів. Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертаційного дослідження і дає повне уявлення про структуру та загальну характеристику роботи, а також висвітлює отримані дисертанткою результати, висновки та надає перелік наукових публікацій за темою дисертаційного дослідження.

Аналіз дисертаційної роботи, автореферату та опублікованих наукових праць дає підстави для висновку, що дисертація Рудої Г.С. «Розвиток музичних здібностей учнів початкової школи в процесі ігрової діяльності» відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України та пп. 9, 11, 12 діючого «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р., що дає підстави для присудження Рудій Галині Станіславівні наукового ступеня кандидата педагогічних наук (доктора філософії) зі спеціальності 13.00.02. – теорія та методика музичного навчання.

Офіційний опонент,
кандидат педагогічних наук,
завідувач кафедри академічного
та естрадного вокалу Інституту мистецтв
Київського університету імені Бориса Грінченка

Ю.В. Мережко

